de lichte voorde

periodiek van de

januari 1989 - nummer 20

VOORWOORD

Geachte Leden,

Hierbij ontvangt U de 20e periodiek met o.a. artikelen over de krentewegge, de immigratie van schoenmakers in Lichtenvoorde en de excursie naar Doesburg.

Ook treft U een lijst aan van boeken, welke in het bezit zijn van de vereniging en voor de leden te raadplegen zijn. (Hiertoe kunt U contact opnemen met de secretaresse Mevr. A. Kuiper, telefoon 71030.)

Tevens menen wij dat het plaatsen van een ledenlijst interessant zal zijn.

Zoals U zich misschien nog kunt herinneren, hebben wij vorig jaar een oproep gedaan voor het ontwerpen van een vignet of logo. Dit logo, ontworpen door de heer G. Nijman alhier, is op de voorkant van dit periodiek afgedrukt. Misschien heeft U dit ook al in de ELNA zien staan.

Het afgelopen jaar is het op bestuurlijk gebied vrij onrustig geweest; twee bestuursleden, t.w. mevr. H.E. Jurjus-Hogenkamp en mevr. B.A.M. Meekes-Beuting zijn uit het bestuur getreden en stelden zich niet meer herkiesbaar.

Helaas moeten wij ook onze voorzitter, de heer dr. A.C.H. de Nooyer missen wegens zijn plotseling overlijden. De heer Polders werd als nieuw bestuurslid aangezocht voor o.m. de redaktie periodiek.

Het bestuur bestaat verder uit:

G.J. Tap, voorzitter,

J.F.W. Buynink, penningmeester,

A.E.M. Kuiper-Timmerman, secretaresse,

J.C. Wansing en H.J. Krabbenborg.

In 1988 heeft de vereniging het een en ander georganiseerd:

26-1-1988 een dialezing over Lichtenvoorde door de heer Halink;

5-4-1988 de jaarvergadering. De fam. Boekelder verzorgde een dialezing over de historie van Zieuwent,
en de foto- en filmclub Zieuwent verzorgde een dia-klankbeeld van de Werenfriduskerk te Zieuwent;

15-5-1988 werd er een excursie naar Doesburg georganiseerd;

25-9-1988 excursie naar De Schans, en tot slot op

15-11-1988 verzorgde de heer Ruessink uit Bredevoort de lezing: "Bredevoort, bakermat van vele verre zonen".

Ook het komende jaar zal de Vereniging voor Oudheidkunde weer het een en ander organiseren. In februari en maart zal een mini-archiefcursus aan belangstellenden worden gegeven. Ook zal de heer Halink weer een dialezing over Lichtenvoorde verzorgen. In mei zal de excursie naar De Schans worden herhaald; wegens de slechte

belangstelling en het slechte weer is deze excursie niet doorgegaan.

Tot slot wil het bestuur U nog op het feit wijzen, dat er nog periodieken van voorgaande jaren te koop zijn. Hiervoor kunt U zich wenden tot de penningmeester.

De secretaresse.

ADRESSEN:

Secretariaat : A.E.M. Kuiper-Timmerman, van Ruysdaelhof 9, 7131 TW Lichtenvoorde, telefoon 05443 - 71030.

Penningmeester: J.F.W. Buynink, Rapenburgsestraat 15, 7131 CV Lichtenvoorde, telefoon 05443 - 71396.

BIJ HET OVERLIJDEN VAN DR. A.C.H. DE NOOYER

Op 11 april 1988 is de voorzitter van de Oudheidkundige Vereniging Lichtenvoorde, dr. A.C.H. de Nooyer ons ontvallen.

In 1971 werd door de heren Van Tongeren en Kok, beiden werkzaam aan de St.Lugerusschool te Lichtenvoorde, het plan opgevat te komen tot oprichting van een oudheidkundige vereniging. Dr. de Nooyer sloot zich hierbij aan en op 16 september 1971 was de oprichting van de Vereniging voor Oudheidkunde Lichtenvoorde een feit.

Dr. de Nooyer werd voorzitter, samen met de heer J. Buynink als penningmeester en de heer Kok als secretaris.
Meer dan 15 jaar is dr. de Nooyer actief als voorzitter van de Vereniging werkzaam geweest. Naast zijn drukke praktijk als huisarts verdiepte hij zich in de geschiedenis van deze streek. Ook het mooie landschap boeide hem zeer. Door enerzijds goede kontakten met zijn patiënten en anderzijds veelvuldig speurwerk in oude akten, beschikte hij over veel feitenkennis, met name over oude plaatselijke aanduidingen enz. Uit zijn onderzoek bleek, dat het gemeentewapen van Lichtenvoorde een stukje geschiedenis omvatte. Te betreuren valt het, dat hij zijn onderzoek naar ons Nederlands volkslied, het "Wilhelmus", niet heeft kunnen afronden.

Enkele dagen voor zijn plotseling overlijden smaakte hij nog het genoegen samen met de Vereniging een dia-avond over de "kathedraal van de Achterhoek", de St.Werenfriduskerk te Zieuwent, bij te wonen.

Het bestuur van de Vereniging voor Oudheidkunde Lichtenvoorde betreurt het heengaan van zijn voorzitter.

Hij blijft in onze herinnering.

De Redaktie.

ENKELE KANTTEKENINGEN BIJ DE "PILLEWEGGE".

Over de hele wereld is brood in vele variaties een belangrijk volksvoedsel. Het is danook begrijpelijk, dat brood ook gebruikt is als offerande of als betaalmiddel voor het voldoen aan de belastingplicht.

Op de zandgronden van W-Europa was rogge één van de voornaamste granen waarvan danook het brood werd gebakken. Bij feestelijke gelegenheden bakte men echter van weite of tarwe. Deze witte wegge of mik, al of niet verrijkt met krenten, rozijnen, eieren enz., toont danook veel feestelijker dan het zwarte brood.

De cijns of belastingplicht werd voorheen voldaan door de priester een brood (rogge) te schenken. In deze streken moest op Hemelvaartsdag een brood van tenminste 22 oude ponden worden afgeleverd. De oorsprong van dit gebruik is te zoeken als een soort hagelbescherming. Want juist in de periode tussen Hemelvaart en Pinksteren, kon hagel het te velde staande gewas beschadigen.

Na de kerkhervoming in de 2e helft van de 16e eeuw, blijft dit gebruik in ere. Gaandeweg nam de wereldlijke overheid het echter over. De broden werden bestemd voor de armen. Gezegd moet, dat men er een eer in stelde zo zwaar mogelijke broden af te leveren tot wel 100 pond of meer. Van dit brood, eerst als offerande later voor liefdadigheid, naar de wegge is een kleine stap. Immers het bakken van het brood is van oudsher de taak van de vrouw. Het oudste bakkersgilde is danook dat van St. Lucia.

Reeds in de bijbel lezen we:

"Als ik U de staf des broods verbreek, dan zullen tien vrouwen Uw brood in één oven bakken en zij zullen Uw brood afgewogen teruggeven."

Leviticus 26:26

"De kinderen rapen hout, de vaders steken vuur aan en de vrouwen kneden deeg om offerboeken te maken voor de koningin des hemels."

Jeremias 7:18

Het bakhuis was danook het domein van de vrouw. Een gebruik dat op veel plaatsen in de wereld voorkomt. Zo kon het bakhuis een "geboortehuis", een kraamkamer worden. In ons spraakgebruik doen termen als wittebroodsweken, een halve gare enz. nog denken aan de belangrijke rol van het broodbakken.

De wegge en niet het gewone brood werd het geëigende geschenk bij de geboorte van een kind. Deze wegge werd steeds feestelijker. En gezien de toevoeging van krenten, rozijnen, eieren enz, ook steeds moeilijker te bakken.
Een pille is een doopkind. Evenals de term pillegift, wijst de term pillewegge op de doop van het kind.

Men dient zich hierbij te realiseren, dat de doop vroeger direkt na de geboorte plaats vond.

Bij het aansnijden van de pillewegge hebben zich meerdere gebruiken ontwikkeld. In deze streken werd 1/5 deel van de wegge aan de schenkster teruggegeven om zo aan te duiden, dat de vriendenkring bij het heuglijk feit betrokken werd. De sneden werden beboterd gegeten om zo de opname in de gemeenschap te symboliseren.

Het schenken van een wegge bij een feestelijke gebeurtenis is een gebruik, dat zich in Oost-Nederland heeft gehandhaafd.

Wel ruimde de vrouw als bakster de plaats in voor de beroepsbakker. De wegge moest gezien zijn lengte, soms wel 1 meter of langer, op een plank vervoerd worden.

In 1938 heeft ook bakker H. Meijer uit Lichtenvoorde de toenmalige prinses Juliana verblijd met een pillewegge bij de geboorte van haar oudste dochter, onze huidige koningin Beatrix.
In het nummer 17 pag. 10 van "De Lichte Voorde" is hier een artikel aan gewijd.

GROOTS WELKOM AAN DE 10.000 INWONER (Gelderse Bode 9-10-1947)

j.l. Dinsdag begon de spanning in ons dorp met de mededeling van de gemeente-secretaris in de raadsvergadering, dat we op 5 na de 10.000 zielen hadden. Doch na een spannende woensdag zakten we weer af tot 9989. Zaterdagmorgen was de stand weer 9991. Doordat er een gezin van 8 personen in kwam, steeg de spanning ten top en om kwart voor 12 kwam de heer Johannes Bernardus ten Holder aangifte doen van een welgeschapen dochter Johanna Wilhelmina Maria Frederika uit zijn echtgenote Frederia Maria Antonis Goossens. Terwijl hij deze heugelijke tijding aan de Ambtenaar van de Burgel. Stand mededeelde begon plotseling de sirene te loeien, ten teke dat zijn dochter de 10.000 had volgeboekt. Terstond was het hele dorp in rep en roer. Spoedig was het gelukkige geboortelingkse bekend.

Door Burgemeester en Wethouders en 't bestuur van "Lichtenvoorde Vooruit", die reeds spoedig ten gemeentehuize aanwezig waren, werd de gelukkige vader ontvangen.

Nadat de Burgemester, Mr. F.J. Waals de akte gepasseerd had, wenste hij aangever geluk. Spr. sprak er zijn vreugde over uit, dat in Lichtenvoorde het Christelijk beginsel zo werd beleefd, hetwelk blijkt uit het hoge bevolkingscijfer. Namens het gemeentebestuur bood spr. het spaarboekje ƒ 100,- aan. Ook persoonlijk verheugde spr. zich met het bereiken van de 10.000ste en als blijk daarvan bood hij ƒ 25,- aan.

Vervolgens sprak de gemeente-secretaris, de heer B.L.A.M. Veldman, als voorzitter van "Lichtenvoorde Vooruit", en deelde mede, dat zijn vereniging het initiatief had genomen tot het inzamelen van de diverse geschenken.

Spreker hoopt zo spoedig de toestand der moeder het toelaat, ook haar namens de burgerij een auto vol geschenken te kunnen aanbieden en haar geluk te wensen. Onderwijl stroomden en stromen nog de geschenken bij drogisterij Heling binnen, zodat de etalage te klein geworden is.

Rest ons nog te vermelden, dat de toestand van moeder en dochter uitstekend is en dokter Brenninkmeijer en zuster Buunk bij de bevalling aanwezig waren.

Een regen van geschenken

Als een prinses is de 10.000 inwoonster dezer gemeente ontvangen. Op initiatief van "Lichtenvoorde Vooruit" zijn de door de bevolking aangeboden geschenken op een centraal punt, drogisterij Heling, verzameld. Vanaf verleden week woensdag zijn de geschenken voor een etalage der drogisterij ten toon gesteld en reeds zaterdag jl. bleek deze toch ruime etalage niet te kunnen bergen hetgeen er allemaal binnen kwam, zodat deze verwisseld werden. j.l. Donderdagmiddag om 5 uur zijn de geschenken bezorgd ten huize van de gelukkige ouders J.B. ten Holder-Goossens, Weyenborgerdijk B 93.

Voorafgegaan door 4 jeugdige bakkertjes die met veel moeite een twee meter lange en veertig centimeter brede krentenwegge, het geschenk der bakkers van Lichtenvoorde en Lievelde, torsten, kwamen drie auto's volgepropt met surprises waar Sinterklaas, voorzover een Heilige man dat kan, jaloers op zou zijn geweest.
Een speciaal hiervoor samengesteld comité, waarin we o.a. burgemeester Waals en de actieve voorzitter van L.V., de heer B.J.A.M. Veldman opmerkten, bood de geschenken aan. De belangstellenden, die zich heimelijk afvroegen waar men de cadeaux allemaal zou laten, werden voor hun belangstelling beloond, doordat zuster Buunk hun het gelukkige boortelingske toonde, waarvan fotograaf Wekking foto's en filmopname werden gemaakt.

Hierna volgt de lijst van de via "Lichtenvoorde Vooruit" ontvangen en tentoongestelde artikelen, precies 60 schenkingen, waarbij moet worden opgemerkt, dat door een aantal ingezetenen nog rechtstreeks geschenken aan de woning v.d. 10.000ste inwoonster werden afgegeven.
A.B.T.B., afd. Lichtenvoorde: enveloppe met ƒ 5,-; Alg. Feestver.: 1 oude snik; fa. Bakker: 1 wollen baby-deken; Gebr. Beekelder: 1 sierkussen; A. Boelen, Vragender: 1 doos sigaren en 1 fles eau de cologne; Coöp. Boerenleenbank, Lichtenvoorde: 1 spaarbankboekje met ƒ 25,-; B. Bonnes, Patronaatsstr. 1: 1 kinderpak naar keuze; Dokter Brenninkmeijer, enveloppe met rariteiten; fa. B. Dankbaar: 1 kaas; Doppen's Manufacturenhandel: div. babygoederen; St.Elizabethver. L'voorde: 1 pakket babykleertjes; L. Eskes, Rentenierstr. 1: 1 hobbelpaard; Schoenfabriek Gelria: 1 enveloppe met ƒ 30,-; Fa. Gilsing, Dijkstraat 1: wollen kinderdeken; G. Gleis: polis levensverzekering van ƒ 100,-; Frans Harbers: 1 vette kip; Hartjes Meubelhandel: 1 wollen kinderdeken; Warenhuis ten Have: 12 theelepeltjes; fa. Heling: 1 babygeschenkpakket; Horlogerie Heinen: 1 zilv. lepel en vork; J.A. Heuzinkveld, Zaadh.: 1 pakket zaden en een bloemenmand; Herwalt's Tassenfabriek: 1 portemonnaie, 1 damestas, 1 muts en een spaarbankboekje van ƒ 100,-; Drukkerij Holweg: 1 doos geboortekaartjes; Hulshof's Leder-Metaalfabriek: 1 spaarbankboekje ƒ 100,- en een koffer; fa. Hulshof Hzn: 1 cervelaatworst; fa. H.B. Hulshof: 1 moltan deken; fa. Kamphuis N.V., Zutphen/Lievelde, stof voor een herencostuum; K.A.B. Lichtenvoorde: enveloppe met ƒ 20,-; oud-burgemeester A.J. van de Laar, enveloppe met ƒ 5,-; H. Langwerden: 1 elektr. comfoor; wed. Lefering: 1 fl. Boldoot; Lichtenvoorde Vooruit: 1 spaarboekje met ƒ 25,-; Café Meekes: 1 l. cognac; R.K. Middenstand St.Bonifatius: env. met ƒ 25,-; v.d. Mosselaar Schoenhandel: 1 paar kinderschoenen; H.G. Olthof: 1 pak vleesewaren;;fa. Rack & Zn.: 1 bedkruik; A. Ravesloot: 1 enveloppe met vleesbon; Reukers Woninginrichting: 1 slaapkamermat; Café Reijrink Lievelde: 1 fl. likeur; Harry Siebelder: 1 trappelzak; H.T. Steentjes: 1 paar sie lompen; fa. Sterenborg: 3 paar schoenen; Schoenfabriek Sterli: 1 paar kinderschoenen; Fa. Sterenborg, kapper:

fl. eau de cologne en zeep; W.Sterenborg, slager: 3 pakken vet; W.Sterenborg, kruidenier: 1 pak koffie en thee; fa. Tijdink: 1 wasteil; P. de Visscher: env. met een bon voor vleee; A. Voorhuis Manufacturen: een babyjasje met muts; Fa. J.B. Wamelink, 1 paar damespantoffels; A, Weeber "Het Vruchtenhuis": 1 fruitmand; Horlogerie Wegman: 1 zilveren rammelaar; fa. J.J. Wekking, Rapenburgsestraat: 1 looprek; W.J. Wekking fotograaf: 2 foto's in lijst; fa. Alb.Westerman: 1 babypakket; fa. A.A. Weyers: 1 bloemenmand; fa. Willemsen Graanhandel: env. met ƒ 5,- en Coöp. Zuivelfabriek Lichtenvoorde3 pak boter en 1 jaar lang 1 liter melk per dag.

AANBIEDING AAN DE FAMILIE KUIPER

Toen in augustus bij het bestuur der vereniging de blijde mededeling binnen kwam, dat de secretaresse moeder was geworden van een zoon, ontstond op de bestuursvergadering spontaan het idee om een oude traditie in ere te houden en te vereeuwigen, nl. het aanbieden van een krentewegge met de daarbij behorende zaken.

Na het laten bakken van een krentewegge en het vullen van een zakdoek met een pak koffie, boter en beschuit, ging een afvaardiging van het bestuur op kraamvisite en werden de krentewegge en zakdoek aan de familie Kuiper aangeboden (Zie bijgaande foto) en zoals het volgens traditie hoort, sneed Annette Kuiper een stuk ter lengte van het lemet af om terug te geven.

G.J. Tap, mevr. Buynink, J.C. Wansing.

Aan
den Raad der
gemeente Lichtenvoorde

Geeft eerbiedig te kennen
Lodewijk Franciskus Josephus
Lueb bakker thans wegte Biede
Voert Wonende
Dat hij eene Bakkerij wenscht
op te Rigten in de Schuur bij
het huis N 47 in de gemeente
Lichtenvoorde / Stad
Dat hij hiertoe echter noodig
heeft de toestemming van
het bestuur dezer Gemeente
en daarom Ver Zoekt
Dat het u behagen
moge die toestem
ming te verleenen
Bredevoort
7 Maart 1852
Het welk doende
L F J Lueb

Reeds in mijn jeugdtijd hoorde ik bij mijn grootvader Meekes "in den Hook" in het café het merkwaardige voorval vertellen, dat in vroegere tijden een zekere bakker Lueb bij zijn terugkeer uit Winterswijk en door sneeuw en mist misleid in het Winterswijkse Veen was geraakt. Ik herinner me nog zeer goed, dat de verteller erbij verhaalde, dat deze Lueb zich nog uit het veen heeft gered, doch erg vermoeid tegen een boom heeft gezet, doch door de koude bevangen is doodgevroren. Dit voorval kwam bij mij weer in herinnering, toen ik in het archief van de Gemeente Lichtenvoorde een aanvrage vond van eene Lueb uit Bredevoort om in Lichtenvoorde een Bakkerij te beginnen. Een copie van het origineel uit 1852 laat ik hierbij volgen. Wat precies de bedoeling is geweest van de overplaatsing van de bakkerij van Bredevoort naar Lichtenvoorde is me niet bekend, doch aannemelijk is wel, dat hij hier bekendheid had gekregen door zijn vaste standplaats op de Lichtenvoordse Jaarmarkten. Van oudsher was immers bekend, dat de Luebs met hun koekkraam op de Markt stonden ! Na eenig verderzoeken had ik het geluk ook nog een uittreksel te vinden uit het overlijdensregister van de gemeente Winterswijk, waaruit blijkt, dat juist bovengenoemde bakker Lueb dit ongeluk is overkomen. Vanwege het onduidelijke schrift heeft het geen effect hiervan een copie te geven, doch de inhoud hiervan is als volgt:

Den 15 April 1878 is door ons Johannes Antonius van Basten Batenburg, Burgemeester der gemeente Lichtenvoorde ontvangen het navolgende extract van het register der aangiften van overlijden in de gemeente Winterswijk, luidende woordelijk:
Provincie Gelderland Arrondissement Zutphen Gemeente Winterswijk uit het register van overlijden der Gemeente Winterswijk.
In het jaar 1878 den 22 Febr. zijn voor mij Ambtenaar van de Burgerlijke Stand der Gemeente Winterswijk verschenen: Manus Schreurs 47 jaar landbouwer en Jan Willem Heinen 33 jaar landbouwer, beide in deze gemeente wonende, welke ons hebben verklaard, dat zij op de 20e Febr. dezes jaars des namiddags ten twee uuren op het Kolenburgerveen onder dezer gemeente, het lijk gevonden hebben van een mannelijk persoon die door den eersten komparant herkend is voor de persoon van Lodewijk Franciscus Josephus Lueb oud 64 jaar, geboren te Bredevoort, van beroep broodbakker en wonende te Lichtenvoorde, gehuwd met Maria Lubbers en zoon van wijlen Jan Lueb en Francisca Persil, beide overleden.
Voor uittreksel de Ambtenaar van de Burgelijke Stand van Winterswijk
getekend T.P. Mackay Winterswijk.

Aan de hand van deze gegevens en vooral omdat de naam Lueb verder in Lichtenvoorde niet voorkwam, was het heel gemakkelijk het verdere verloop van zijn

nakomelingen na te gaan.
In het Bevolkingsregister van de jaren 1860/1880 is te zien, dat in het huis A 68 (was eerder A 47) woonden, Lodewijk Franciscus Jos.Lueb Bakker (geb. 23/9-1813 te Bredevoort en overl. 20/2-1878 en vrouw Maria Lubbers geb. 2/3-1812 met hun zoon Bernardus Franciscus geb. 23/9-1852. Deze laatste is later getrouwd met Harmina Kothuis geb. 27/8-1858 en waren de ouders van de ons bekende Toone en Jan Lueb

Om alles te willen weten, want zo'n onderzoek werkt heel aanstekelijk, ben ik ook in het Gemeente-archief van Aalten aan het zoeken gegaan en daar vond ik in het bevolkingsregister van Bredevoort uit de jaren 1823/1838 de volgende gegevens:

In het pand nr. 55 woonden:
Joannem Lueb Bakker R.K. geboren te Rees 9 Febr. 1785
weduwnaar van Francoise Persille geb. 4 Mei te Nancy in het Koninkrijk Frankrijk en overleden te Bredevoort 9 Janu. 1824.
Nu echtgenoot van Harmina Johanna Meyrink geb. te Aalten 4 Mei 1785
Kinderen: Lodewijk Franciscus geboren te Bredevoort 23 Sept. 1813
Maria Magdalena geboren te Bredevoort 15 maart 1817
Grada Aleyda geboren te Bredevoort 28 Aug. 1819
Francoise geboren te Bredevoort 9 jan. 1824
Carolina Berendina geb. te Bredevoort 11 Juli 1827.

Omdat bij mijn weten in de omgeving van Rees nog steeds die naam voorkomt, zou het voor belanghebbenden zeer interessant zijn daar verder te zoeken.
Het huis nr. A 47 is het pand waar de fam. Lueb steeds gewoond heeft, dus aan de Korte Rapenburgsestraat. Eerstgenoemde Lodewijk Franciscus Jos. Lueb kocht dit pand van Johanna Aagten, weduwe van Fredericus Reinerus Lurvink borstelmaker, geboren 1793 te Aalten. Deze Lurvink was eerder getrouwd geweest met Maria Wilhelmina Balster en inwonend bij de bekende Arnoldus Balster haar Vader, die wondheelmeester van beroep was en lid van de eerste Gemeenteraad in 1795.

IMMIGRATIE TUSSEN 1908 en 1915

W A A L W IJ K S E S C H O E N M A K E R S

vonden werk

in LICHTENVOORDE

Tussen 1908 en 1915 kwamen er regelmatig nieuwe gezinnen in Lichtenvoorde. Ze spraken een taal, die niet veel op het Achterhoeks leek. Het leek wel een soortement Vlaams maar aangezien die gezinnen puur Nederlands waren, kon dat eigenlijk niet.
Het waren gezinnen uit Brabant, uit het land beneden de grote rivieren, dat wel eens voorzichtig werd aangeduid met het "donkere zuiden". Het waren wel vrolijke mensen, die nieuwe inwoners.

GOEDE VAKMENSEN WAREN WELKOM

Wat bewoog hen om naar Lichtenvoorde te komen? Wel, Lichtenvoorde kende een bloeiende leer- en schoenindustrie, waar goede vakmensen altijd welkom waren. In de omgeving van Waalwijk waren die mensen te krijgen. De Langstraat (de streek waarin Waalwijk ligt en waar van oudsher de schoen- en leerindustrie was gevestigd) maakte een revolutie door. Tal van fabriekjes gingen over van handnijverheid op machinale vervaardiging van schoenen. Ook in Lichtenvoorde deed zich dat voor. Tal van thuiswerkers gingen na die industriële revolutie liever in een fabriek werken om er zeker van te zijn dat ze vast werk kregen. De schoen- en leerfabrieken floreerden. Er waren mensen nodig. Vanuit Lichtenvoorde werd geprobeerd die van de Langstraat te halen.

Dat lukte, zeker toen bleek dat de voortrekkers, de moedigen die als eerste de stap waagden om naar de Achterhoek te komen, een goede stek hadden gevonden. Dat waren b.v. de Mosselaars, drie broers (Jan, Piet, Toon) die met hun gezinnen naar Lichtenvoorde verhuisden. Zij vonden er allemaal goed werk en dat bleef natuurlijk niet onbekend in de omgeving vanwaar zij kwamen.

Man, vrouw en elf dochters

Ook de familie Van Eeten kwam en niet te vergeten de familie Kaak, man, vrouw en elf dochters. Die dochters hadden het vak van schoenstikster geleerd in Waalwijk en vormden een welkome aanvulling van het personeel van Schoenfabriek Sterenborg. Vader Kaak zat weliswaar zelf niet in de leerindustrie, maar kreeg werk als timmerman op genoemde fabriek. Misschien wel als een soort troostprijs voor het feit, dat hij voor elf dochters had gezorgd die bereid waren in Lichtenvoorde te werken. Bereid waren? Kom nou, vader besliste vroeger en als het al is geweest, dat de dochters liever in Waalwijk waren gebleven, dan was er toch maar één in het gezin die besliste en dat was vader. Zo was dat in die dagen.

Verhuizen per trein

Successievelijk kwamen er meer zuiderlingen. De Paasschens, de Hurkmans, de Verhagens kwamen in 1912 naar Lichtenvoorde. Ook zij waagden de stap om van het vrolijke en ongedwongen zuiden naar de wat stijve Achterhoek te gaan. Wie in Lichtenvoorde ging werken, moest er ook wonen. Ze kwamen 's avonds met de trein in Lievelde aan, in de goederenwagon zat de huisraad. Directeur Hulshof, die deze gezinnen persoonlijk in Waalwijk had bezocht en hen zover had gekregen

dat ze bij hem wilden werken, zorgde voor het vervoer van Lievelde naar Lichtenvoorde. Uiteraard met paard en wagen. Er waren ook woningen beschikbaar. Er was weliswaar in Lichtenvoorde toen een groot gebrek aan huizen, maar de heer Hulshof had drie houten woningen laten bouwen op het Hof, waarin de drie Brabantse gezinnen gehuisvest werden. De familie Hurkmans hield het na enige tijd voor gezien en ging weer terug naar Waalwijk. De andere twee gezinnen bleven en de leder daarvan vormden vele jaren lang gewaardeerde medewerkers van Hulshofs Verenigde Fabrieken.

Ondertussen kwamen ook de families Van Os, Musterd en Klerxs vanuit Waalwijk naar Lichtenvoorde. Een bekende figuur was ook een zekere Willemons, een man die naast een goed schoenmaker, ook een prima zanger was. Hij had wel eens in de opera gezongen en van zijn gaven gaf hij vaak blijk onder het werk. Toch bleef zijn verlangen naar het zuiden en na enige tijd ging hij ook met zijn gezin terug.

Niet altijd even gemakkelijk

Nu viel het natuurlijk niet altijd mee. In de eerste plaats was Lichtenvoorde een heel andere plaats dan Waalwijk. Zij die verhuisden, lieten al hun vrienden en bekenden achter. Ook hun jeugdherinneringen. Daar kwam nog bij, dat ze in Lichtenvoorde in een fabriek kwamen te werken, terwijl vele van hen tot het gilde der thuiswerkers behoorden, met vaak alle moeilijkheid vandien.

Toch hadden de zuiderlingen over het algemeen snel contact met de bevolking. Zeker waar het de jongelui betrof, die snel in de gemeenschap waren opgenomen. Er waren in het begin nog weleens "taalmoeilijkheden", want het Waalwijks verschilde nogal met het Lichtenvoords. Maar die moeilijkheden waren snel opgelost.

Kraamvisite

Er kwamen meer gezinnen. Sonderland ging met zijn hele gezin bij Hulshof werken. Jan van der Pennen bracht vrouw en enige kinderen mee, de familie Tenhaaf zocht de Achterhoek op. Bekend waren ook de gezinnen van Jan en Piet Korthout. De vrouw van Piet moet volgens overlevering nogal een ruige zijn geweest. Toen ze het zoveelste kind had gekregen, een zoontje, kwam op een goede dag meneer Hulshof op kraamvisite om naar moeder en kind te informeren. Toen hij aan haar vroeg hoe het met haar zoontje ging, antwoordde ze "Hij schet goed en hij vret goed", woorden die een Lichtenvoordenaar nooit tegen een meneer Hulshof had durven zeggen.

★ *De schoenindustrie heeft in Lichtenvoorde goede jaren gekend. Deze interieurfoto is van de HBS-schoenfabriek*

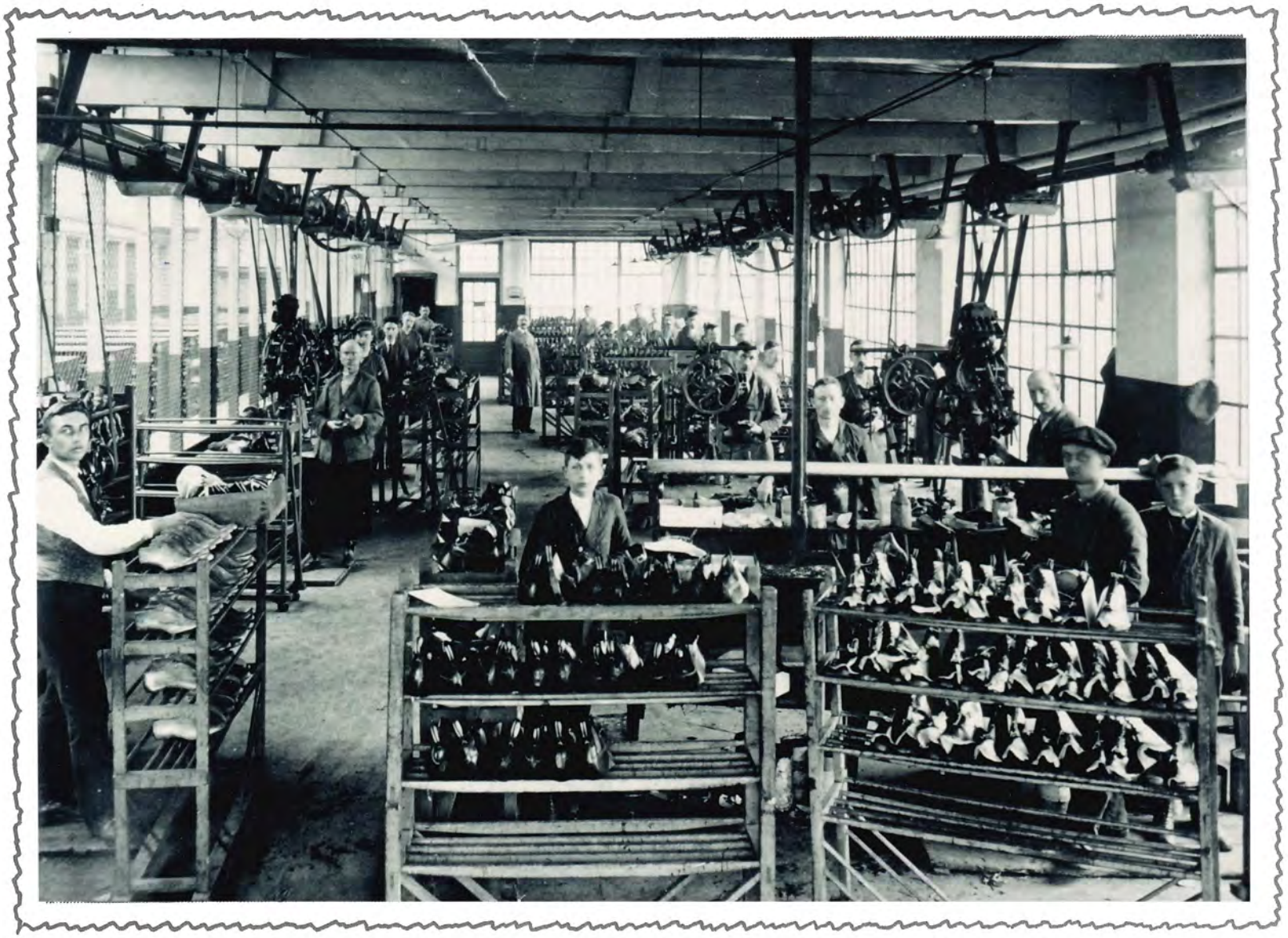

★ *Zoals op deze foto (± 1928) te zien is, werd de jeugd al jong in het arbeidsproces opgenomen*

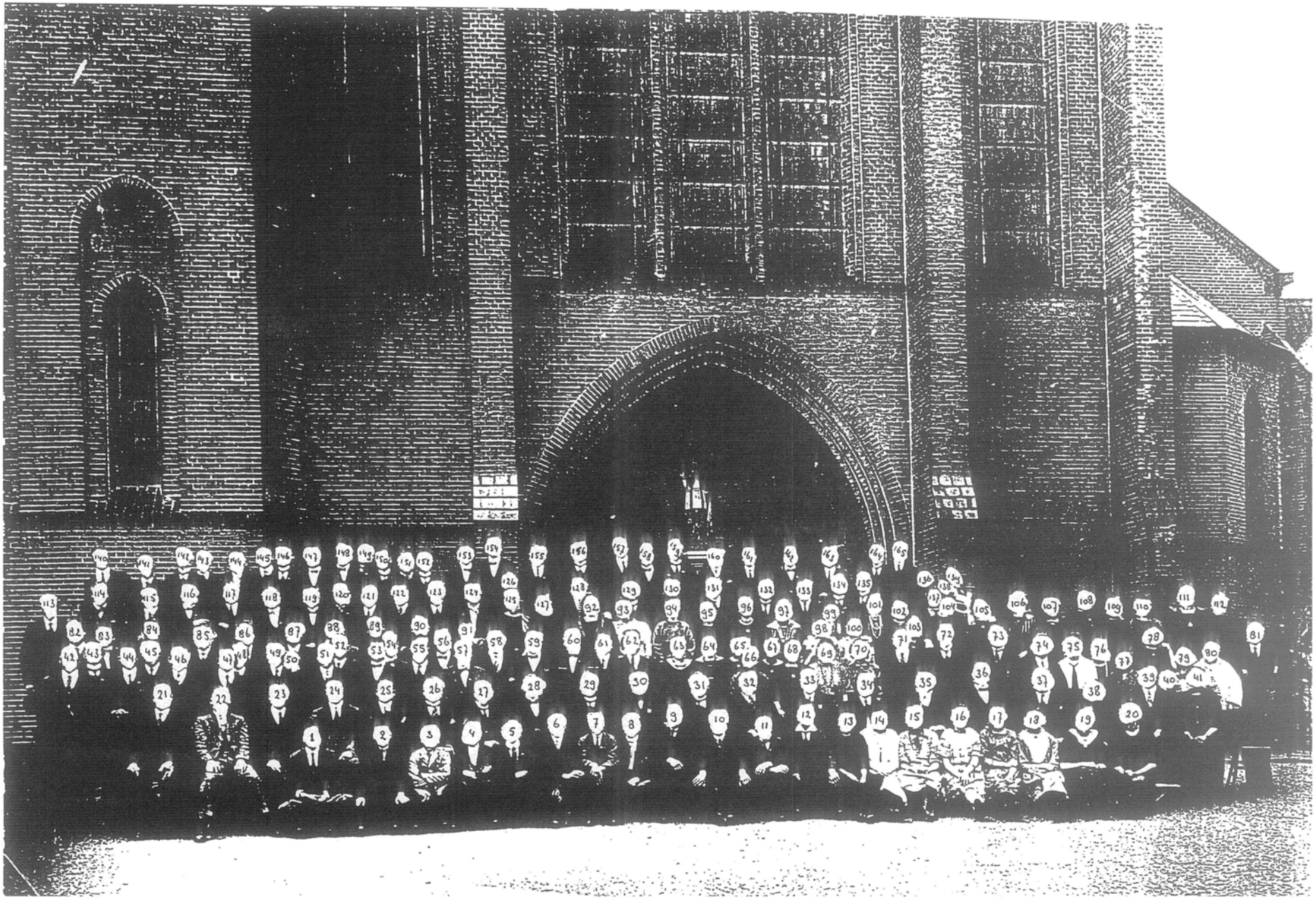

50 JARIG JUBILEUM VAN DE SCHOENFABRIEK H.B.STERENBORG

In het jaar 1925 bestond de schoenfabriek H.B.STERENBORG (HBS) 50 jaar. Dit werd onder anderen gevierd met een kerkdienst in de R.K.Kerk. Na deze kerkdienst werd een groepsfoto gemaakt van het personeel.
Hierbij een gecorrigeerde lijst van personen welke op deze foto voorkwamen. De foto's en eerste lijst zijn geplaatst in periodiek nummer 20. Gecorrigeerde of aangevulde nr's zijn gekenmerkt met *.

1* H.Hubers
2.
3.
4. Bernard Ebbers
5.
6.
7* H.Wolters
8.
9* H.Sterenborg
10* J.Holweg
11.
12* Gerrit Masselink
13.
14.
15. Catrien Oldenkotte
16.
17.
18.
19.
20. Riek Lenderink
21. W Kolkman
22. Jan Pondes
23. B. Bosch
24. H. Pondes
25.
26. B. Zonderland
27. J. ten Bosch
28.
29.
30* xx Stammerd
31. Th.Sterenborg
32. H. Sterenborg
33* A.te Brake
34. .. Fourie
35* Striekwold
36.
37.
38.
39* W. Kruip
40. Bette Nijs
41. Leis Cuyk
42. .. Pillen
43. .. Hummelink
44. Leo v.d.Pennen
45* xx Sprenkelder
46.
47. ..ten Have(Mekes)
48.
49* B. Elferink
50.
51* B. Weijers(Schat)
52* xx Marsman
53* xx van Eten
54.
163. Hendrik Hillen

55. Toon Wekking
56. Hendrik Wekking
57* Gerrit Rensink
58. G. Otten
59.
60. Hein v.d.Berg
61.
62. Gerrit Lurvink
63. Clara Jacops
64. Marie Jacops
65. Cato Nijpels
66.
67.
68* xx van Harxen
69. Maria Spanjer
70. Anna Spanjer
71. Bernard Gries
72. Jan Berendsen
73.
74* .. Nijenhuis
75.
76.
77.
78.
79. Dien Oldenkotte
80.
81. T. Huinink
82.
83. Bernh.Eppingbroek
84.
85.
86. Theo Lurvink
87. .. Elferink
88. Pillen/Slatman
89.
90* B.Wekking
91* xx Holweg
92*
93. Marie Holkenborg
94. .. Hubers
95. Marie Hummelink
96. Riek Ebbers
97. Betsy Marsselink
98.
99.
100.
101.
102. M.Holweg
103.
104. Anneke v.d.Berg
105. M.Jansen
106. Riek Eppingbroek
107. A.van Harxen
108. Marie Buitink
164... Seesink

109.
110.
111. Anna Oonk
112. Anna Polman
113. Jan Holweg (Rasink)
114. B.Oonk
115.
116.
117. Cornelis v. Eten
118.
119. Peter Lensink
120.
121* Herman Buiting
122.
123. J.Lensink(Verboom)
124. Paul Lensink
125. R. Lurvink
126.
127.
128* Willem Wansing
129.
130. Toon v.d. Mosselaar
131.
132* Holweg-Rasing
133* Willem Elferink
134* xx Bleumink
135. .. Wildenborg
136.
137.
138.
139. .. Huizink (oss)
140*
141. Cor.v.Wijngaarden
142. (Boer) Meekes
143.
144. H.Harmsen
145.
146* xx Korthout
147.
148* Jan Oonk
149* xx ten Have
150. W Fiering
151.
152* xx Wiesman
153. B.Fiering
154. Frans Huinink
155. J. Wekking
156. .. Holweg
157. .. Heuzinkveld
158. Hendrik te Brake
159.
160.
161. GERT Elferink
162. Jan Lurvink
165. .. Heuzinkveld?

Lichtenvoorde
12 Juli 1906
N° 5

SCHOOLFOTO R.K.SCHOOL UIT 1906

Hierbij geven wij een klasse-foto van de 5e klas van de Lagere School uit het jaar 1906.
Daarbij geven wij een genummerde versie van deze foto en daarbij een lijst met deze nummers en de namen van de personen die hierop reeds herkend zijn. Gaarne zouden wij zien dat als u of mensen uit uw omgeving hierop mensen herkennen of constateren dat de vermelde namen fouten bevatten, dit zouden willen doorgeven aan de redactie van dit blad of aan het secretariaat van de vereniging.

1.
2.
3. Dina Eekelder
4.
5.
6. .. Moorkamp
7.
8.
9.
10.
11.
12. (de meester)?
13.
14.
15.
16.
17. Drika te Poele
18.
19. Trui te Poele
20.
21.
22.
23.
24.
25. B. Boschker
26.
27.
28. B. Eekelder
29. B. Sterenborg
30. .. Oostendorp
31. T. Doppen
32. niet herkenbaar
33. De uitgeknipte figuur was B. Mellink

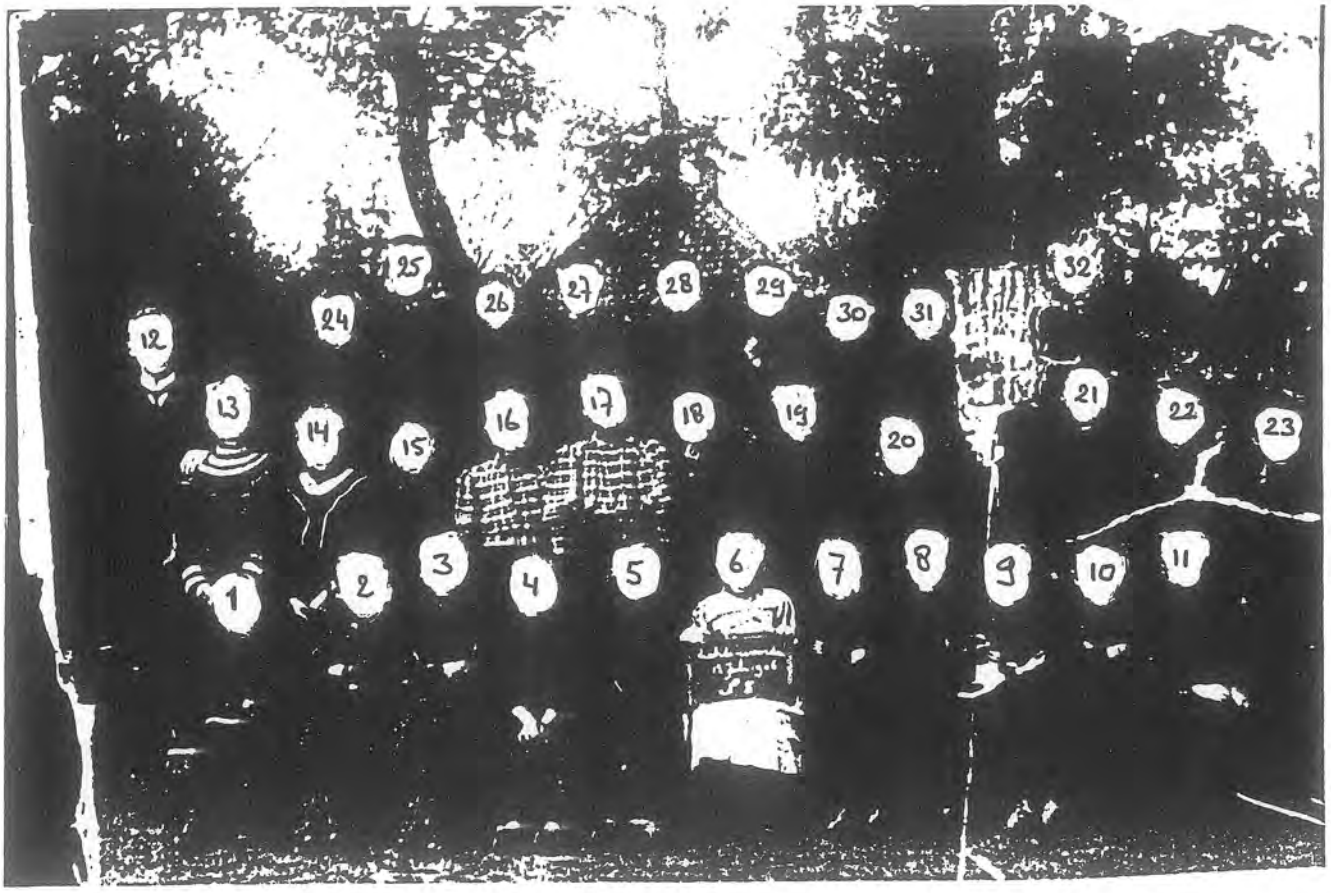

KLAS 5 School Lichtenvoorde 12 Juli 1906

Lichtenwalde
Klasse 5 und 6
4.

SCHOOLFOTO R.K. JONGENSSCHOOL UIT ONGEVEER 1916

Hierbij een klasse-foto van de R.K. Lagere School bij de Ganzenmarkt uit ongeveer 1916 tevens dezelfde foto maar dan de personen genummerd.
Via bijgaande lijst geven we een overzicht van de op de foto aanwezige personen. Zoals u ziet zijn er nog een aantal niet bekend. Wij zouden het op prijs stellen dat, als u enige van de ons onbekende personen mocht herkennen, of met een foute naam aangegeven vindt, u dit aan ons opgeeft.
Meldingen kunnen gaan aan de redactie van dit blad of aan de secretaris van onze vereniging.

1. Jan ten Holder	14.	27. .. Huinink
2.	15. Toon Waalder	28. Herman Domhof
3. Jan Ponds	16.	29. Freek Kolkman
4. B. Holweg	17. (Braokman)?	30. Gerrit Lurvink
5.	18. Harrie Bakker	31.
6.	19. Gert Hogenkamp	32. Antoon Tijdink
7.	20.	33.
8. .. Ponds	21. Karel Tank	34. Jan Oonk
9. Jan Gries	22.	35.
10. .. Hulshof	23. Gert Agelink	36.
11. Herman Huinink	24. Harry Hulshof	37.
12. W.v.Ooyen	25.	38.
13. .. Rensink	26.	39. Meester Wolters

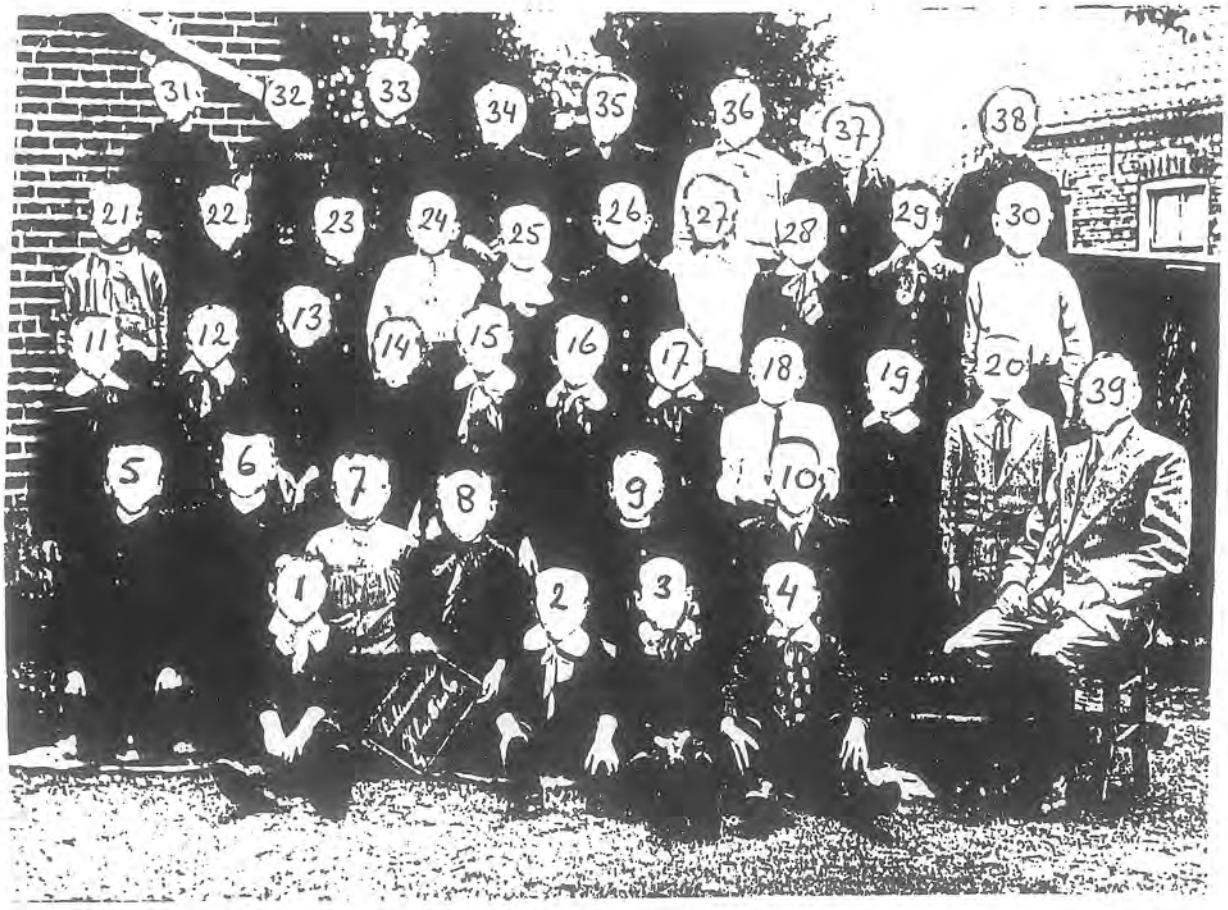

EXCURSIE DOESBURG

Op zondag 15 mei 1988 werd door de Oudheidkundige Vereniging van Lichtenvoorde een excursie georganiseerd naar Doesburg, welke deze keer alleen uit een stadswandeling van zo'n 2½ uur zou bestaan. Indien het slecht weer zou zijn, zou dit met een museumbezoek worden opgevangen. Maar het bleek goed weer te zijn, dus zijn we alleen langs de vele musea die Doesburg rijk is gelopen (de Roode Tooren, het Mosterdmuseum en het oorlogsmuseum).

We werden opgevangen door een gids van het V.V.V., mevrouw Paula Hei, die ons al wandelend veel informatie over het mooi gerestaureerde stadje gaf.

Volgens een twijfelachtige overlevering zou Doesburg gesticht zijn door de Romeinse veldheer Deusos; er zijn helaas geen bodemvondsten uit de Romeinse tijd bekend, die dit verhaal zouden kunnen ondersteunen.

Wel staat vast, dat er vanaf het jaar 1000 over een permanente bewoning gesproken kan worden; dit moet een eenvoudige nederzetting zijn geweest op een oeverwal aan de IJssel en Oude IJssel. De naam Doesburg herinnert hier nog aan: Does = begroeide hoogte temidden van een vochtig gebied, -burg = berg.

Vanaf 1237 kon men over de "stad Doesburg" spreken: in dat jaar kreeg Doesburg een dusdanige uitbreiding van haar priveleges door Otto van Gelre, dat men van een stad kon spreken.

In het jaar 1343 gaf Graaf Reinout II vergunning aan de stad om het stadsgebied te vergroten en dus ook nieuwe poorten, muren en grachten aan te leggen.

In 1447 sloot Doesburg zich aan bij de Duitse hanze; uit deze tijd stammen ook nog enkele gebouwen: De Waag en het Stadhuis vanaf 1974 is Doesburg beschermd stadsgezicht.

De gids wees ons, voordat we de Grote of Martinikerk gingen bezoeken eerst op enkele oude panden rond de kerk: de Oude Smidse, een statig pand wat van oorsprong ooit eens een rijke burgerwoning is geweest. Deze woning werd in 1861 ingericht als militair hospitaal ten dienste van het Garnizoen. Na de oorlog verviel deze functie en werd het gebouw gerestaureerd en verbouwd tot drie woningen.

In de Grote of Martinikerk was de heer Van Raalte aanwezig om ons het een en ander te vertellen over het kerkgebouw.

In 1945, 15 april, is de kerk zwaar beschadigd geweest door het feit, dat de stadstoren werd opgeblazen. In 1959 is men begonnen met de herbouw en restauratie der kerk en in 1972 kon de kerk met toren opnieuw in gebruik worden genomen.
De toren heeft een hoogte van ± 95 meter. Bij toeval is gebleken, dat de straat welke loodrecht op de toren staat, dezelfde lengte heeft als de toren.

Ook bij de Utrechtse Dom is dit het geval.

Door de grote hoogte en tevens wegens de aanwezigheid van ijzeroer in de grond, is de toren meerdere malen door de bliksem getroffen. In 1783 werd danook de allereerste bliksemafleider in Nederland op deze toren bevestigd.

De kerk zelf heeft een breedte van ca. 30 meter en een lengte van ca. 75 mtr. Het is een laat-Gotische basiliek, opgetrokken uit Middeleeuws baksteen en tufsteen, gebouwd tussen ca. 1490 en 1530.

Tijdens de laatste restauratie werden fundamenten van een kleinere tufstenen voorganger met een breedte van 15 mtr. en een lengte van ca. 40 meter bloot gelegd. Deze omtrekken zijn vastgelegd in de vloer van de kerk.

Door het opblazen van de kerktoren werd niet alleen de kerk vernield maar ook het grootste gedeelte van het meubilair en het orgel. De preekstoel uit 1610 kon gelukkig behouden blijven. Het orgel wat nu aanwezig is, is afkomstig uit Rotterdam. Ook is men 3 pilaarstoelen kwijt geraakt, gelukkig bleef er één gespaard. Pilaarstoelen zijn banken rondom een pilaar gebouwd en deze stoelen waren in het bezit van 4 stoelbroederschappen. Van deze broederschappen is nog archief bewaard gebleven.

Verder werden we gewezen op twee gietijzeren ramen en de houten gewelfbetimmering (ook aanwezig in de St. Bavo te Haarlem).

Tevens zijn er enkele muurschilderingen in de kerk gevonden en bevatten alle pilaren een schildering; tijdens de restauratie heeft men ooit deze schilderingen van de pilaren afgehaald. De pilaren dreigden in te storten en men moest hier iets aan doen. Na twintig jaar zijn de schilderingen pas weer terug gebracht.

Verder waren de grafzerken en de tentoonstellingsruimte de moeite van het bekijken waard.

Na het uitgebreide bezoek aan de kerk vervolgden we onze nog maar net begonnen wandeling. Via het armenkerkhof liepen we langs het museum "de Roode Tooren."
De Roode Tooren werd in 1707 door de Gelderse Rekenkamer gekocht om als gevangenis te worden ingericht. Het gebouw kreeg al gauw de naam van zijn voorganger: "de Roode Tooren", een in 1673 door de Fransen opgeblazen muurtoren. In 1789 werd het pand afgebroken en vervangen door een nieuwe gevangenis. Vanaf 1890 tot 1975 werd het gebouw gebruikt als politiebureau en vanaf 1977 als museum.

Onze route vervolgend kwamen we terecht bij het stadhuis van Doesburg.
Het stadhuis bestaat uit het oorspronkelijke in de 15e eeuw gebouwd schepenhuis, wat omstreeks het midden van de 17e eeuw vergroot werd, met het naastgelegen stadswijnhuis "Out Gelre". In het jaar 1663 kwam de samenvoeging gereed.
In 1939, 1940 werd het stadhuis wederom uitgebreid en wel met het aan de Koepoort gelegen pand "Hof Gelria", ooit een herberg.

In het gemeentehuis werden we gewezen op een aantal brandemmers; de gilden waren verplicht enkele brandemmers in hun bezit te hebben. Ook hingen er afbeeldingen van de brand der watermolen en molen. Tevens hing er een lijst van deelnemers aan de nog steeds bestaande weduwenbeurs, weduwen waarvan de man lid was van de weduwenbeurs krijgen nog steeds ƒ 200,- per jaar uitgekeerd.

Na het bezichtigen van de hal werden ook nog de raadzaal en burgerzaal bezocht. Onze wandeling ging vervolgens naar het huis van de gids in de Ph.Gastelaarsstraat - voor 1945 de Betelstraat geheten. In haar huis, oorspronkelijk een bediendewoning van het ernaast gelegen huis was tijdens de restauratie een 9 meter diepe put gevonden.

We besloten, voor de wandeling verder te maken, eerst een verfrissing bij de Commanderye te halen; na een half uur uitgerust te hebben, begonnen we weer waar we waren blijven steken, de Ph.Gastelaarsstraat. Via de Koepoortstraat liepen we naar de heilige Geeststraat, ook wel de Elleboogsteeg genoemd vanwege zijn vorm. In deze straat zagen we enkele gerestaureerde stadsboerderijen en de oude stoomkoffiebranderij, in 1910 gesticht door W.v.d.Bold. De branderij heeft tot de 2e W.O. gewerkt.

Via de Veerpoortstraat, genoemd naar de Veerpoort welke aan het einde van de straat stond; dit was vanouds her één der voornaamste toegangswegen naar de stad voor degenen die eerst via het veer en later via de Schipbrug de stad binnenkwamen. Deze straat was één der belangrijkste streken waar vooral patriciërs en rijke handelslieden woonden. Hier troffen we een hofje aan waar voor oorsprong een R.K. jongensschool had gestaan. Deze school werd in 1870 gesticht ingevolge een legaat van de weduwe van Johannes Pauven. De school werd afgebroken maar het hek bleef staan en er werden een aantal huisjes bijgebouwd, zodat de vorm van een ouderwets hofje ontstond.

In deze straat was ook ooit een schuilkerk gevestigd, welke tot 1810 dienst heeft gedaan en daarna als schouwburg werd gebruikt. Inmiddels is dit gebouw afgebroken.

Tot slot liepen we nog langs een huis, gebouwd in de Jugendstil. Via de Korte Veerpoortstraat kwamen we i/d Waterstraat terecht, de straat van "de kleine luiden". Hier stonden kleine arbeidershuisjes die op een gegeven moment totaal verrot waren en werden gesloopt. Lange tijd heeft men niets met de onbebouwde grond gedaan, todat in de jaren zeventig weer kleine huisjes op de oude rooilijn werden gebouwd. De huren waren geheel aan de omgeving aangepast.

Via de Koetsveldstraat (voor 1700 de Jodenstraat) wandelden we naar de Koepoortstraat, genoemd naar de poort die toegang gaf tot de weg naar de stadsweiden.

In deze straat staan de zgn. "Baerkenhuizen" ofwel het paard en het veulen vanwege hetzelfde uiterlijk maar de ongelijke hoogte.

De gevels dateren uit 1649 maar de huizen zelf zijn veel ouder. Eeuwenlang heeft hier de familie Baerken gewoond. Ten tijde van de geloofsvervolging der katholieken werd ook hier een schuilkerk ondergebracht.

Via de Koepoortwal met de vele stadsboerderijen liepen we door de Windmolenstraat, genoemd naar de in 1945 opgeblazen windmolen langs de "Waag" ofwel het hoge huis Gelria. In 1748 werd dit stadsbierhuis dat tevens het monopolie had van de "vreemde bieren" voor het eerst door de stad verpacht. Later werd dit gebouw tevens als waag gebruikt. Het pand is door de eeuwen heen een herberg gebleven. In 1949 werd door J. van Heek deze herberg in de oude stijl gerestaureerd.

Tegenover de waag ligt de "blauwe steen" welke in 1728 op de hoek van het stadhuis werd geplaatst, het was een zgn. drilkooi, waarin vrouwen van lichte zeden werden rondgedraaid.

Onze wandeling vervolgend kwamen we terecht in de Gasthuisstraat, waar we langs een rijwielhandelaar liepen met Jugendstil-gevel, die dusdanig was gemaakt, dat men kan zien dat er vanouds een rijwielhandelaar moet hebben gewoond. Vervolgens kwamen we uit bij het Gasthuishofje. Het hospitaal annex gasthuis werd gesticht in 1337 en was zowel een herberg voor arme reizigers als een verblijfplaats voor oude en gebrekkige mensen. Niet alleen behoeftige mensen woonden hier maar ook vermogenden kochten zich in , zodat zij verzekerd waren van een goede verzorging. De Gasthuiskerk werd oorspronkelijk gebruikt als slaap- en ziekenzaal. Later werd dit de kapel. Op het terrein staan ook nog enkele provenierswoningen welke geheel zijn aangepast aan de huidige normen.

De wandeling werd vervolgd via de Paardenmarkt, waar ook twee kloosters stonden, het rond 1430 gestichtte klooster St. Catharina op de Berg en het Fratershuis, momenteel als Remonstrantse kerk in gebruik.

Via de Bergstraat af "verbrande straat", dit ter herinnering aan het feit van de brand die in 1614 het grootste gedeelte van de straat in de as legde en de Boekholtstraat kwamen we terecht bij de voorkant van de Grote Kerk, waar we werden gewezen op het handje, afgedrukt in het cement van de kerk.

Tot slot bezochten we de Kloosterstraat en Kloostertuin. Hier heeft ooit een zusterklooster gestaan. Hier konden we een massaal gebouw zien staan wat de Doesburgers het "arsenaal" noemen.

Vervolgens sloten we de wandeling af vanwege het feit, dat de klok half zes aanwees.

INVENTARIS VAN DE ARCHIEVEN VAN DE HERVORMDE GEMEENTE TE LICHTENVOORDE 1625 - 1983. (Vervolg Periodiek nr. 19)

2. De Pastorie.

Het oude pastoorshuis is slecht en in feite onbewoonbaar geworden. De kerkeraad acht de bouw van een nieuw Whemhuis of pastorie noodzakelijk en stelt pogingen in het werk om aan de benodigde gelden te komen.
De burgemeesters Tollenaer en Huijninck trekken naar de Heer van de Heerlijkheid, Willem Maurits van Nassau, om diens toestemming en aanbeveling te krijgen, terwijl op 2 september 1678 de predikant en de koster naar Zutphen afreizen om de Gedeputeerden van de Staten van Gelre en Zutphen te verzoeken een subsidie beschikbaar te stellen.

Beide reizen zijn succesvol: de Rouwenberg wordt als bouwplaats aangewezen en de Staten voorzien als eerste aanbetaling in een bedrag van ƒ 600,-. Men verwacht de andere gelden te verkrijgen uit de openbare verkoop van het oude pastoorshuis, waarvoor echter geen koper wordt gevonden. Meester-metselaar V. Straatman uit Aalten komt als laagste inschrijver uit de openbare aanbesteding te voorschijn. Hij is bereid het huis aan te nemen voor 100 gulden, twee tonnen bier, een arbeider en vrij logies. Het contract wordt op 27 juni 1679 ondertekend, zodat de werkzaamheden op 30 juni een aanvang nemen. Door de predikant Isaac Caatman wordt op 1 juli d.a.v. de eerste steen gelegd. Op 24 maart 1682 wordt de rekening van de bouw van een nieuwe pastorie met bijbehorende schuur, brug en poort afgesloten en afgehoord. De totale bouwkosten bedragen uiteindelijk 1614 gulden en 2 stuivers, meest door de predikant voorgeschoten.
Na aftrek van het door de Staten beschikbaar gestelde bedrag, enkele donaties van hervormde families en de opbrengst van de verkochte uitgang (grondrente) en de uit het erve Ebbekinck blijft de gemeente aan de predikant een bedrag schuldig van 399 gulden en 12 stuivers, hetwelk met de huishuur wordt verrekend.

In 1851 is men niet langer in staat de inmiddels 170 jaar oude en danig vervallen pastorie te repareren.

De vele jaarlijkse verf-, behang en timmerwerkzaamheden stellen de kerkvoogden voor steeds hogere kosten.

In een aan de Synode gericht schrijven verzoeken kerkvoogden de notabelen om onderstand uit het Fonds voor Noodlijdende Gemeenten. Op 20 augustus 1852 bericht de Synode het college van kerkvoogden en notabelen, dat een subsidie van 2500 gulden beschikbaar is gesteld, echter met die restrictie dat de helft van

dat bedrag pas in 1853 zal worden uitbetaald.

De totale stichtingskosten worden op 3800 gulden begroot, de taxatiewaarde van de oude pastorie op 1000gulden, zodat de kerkvoogdij uit eigen middelen slechts 300 gulden hoeft bij te dragen.

De openbare aanbesteding vindt op 27 november 1852 plaats. Laagste inschrijver blijkt H. Brusse te zijn, die bereid is om voor 2735 gulden een nieuwe predikantswoning te bouwen. H.J. Jansen wordt als opzichter bij de bouw aangesteld.

Een 60 jaar later blijkt de pastorie wederom ernstig bouwvallig te zijn. De bouw van een nieuwe pastorie wordt overwogen. De Synode beschikt echter afwijzend op een verzoek om geldelijke ondersteuning. Pas na een dringend hernieuwd verzoek is de Synode bereid een financiële bijdrage te leveren.
Tijdens de 9 december 1913 gehouden openbare aanbesteding wordt de bouw gegund aan C. van Ooijen, terwijl de behang-en schilderwerkzaamheden aan J.H. Eijting worden opgedragen. De totale bouwkosten bedragen ditmaal circa 8000 gulden.

In 1966 vindt een vergadering plaats tussen de Kerkvoogdij en het bestuur van het R.K. Bonifatiusziekenhuis. Tijdens deze bespreking komt de noodzakelijk geachte uitbreiding van het ziekenhuis aan de orde. Het ziekenhuisbestuur verzoekt de hervormde gemeente in te stemmen met de verkoop van pastorie en het gemeentegebouw met daarbij behorende gronden en komt met een aanlokkelijk voorstel: de bouw van een nieuwe pastorie en gemeentegebouw met eventueel kosterswoning en constitorie op een perceel grond achter de kerk.

Na ampele overweging besluit de kerkeraad tot de instelling van een bouwcommissie die de plannen nader moet bespreken en uitwerken.
In deze commissie nemen zitting de heren Stronks (voorzitter), van Lochem (secretaris), Koelman, Veerbeek, Lamens en Pieters, alsmede da dames Koelman en Stronks.
De commissie komt op 7 februari 1966 voor het eerst bijeen en krijgt gelijk een grote teleurstelling te verwerken. In tegenstelling tot eerdere berichten als zou het ziekenhuisbestuur bereid zijn de totale stichtingskosten van de nieuwe gebouwen te financieren, blijkt later dat men slechts over de aankoop van grond wenst te onderhandelen.

Eind 1966 ontvangt men een schrijven van het ziekenhuisbestuur waarin wordt medegedeeld, dat de Rijksoverheid de bouwvergunning heeft geweigerd, waardoor de voorlopige afspraken komen te vervallen.

Acht jaar later maakt de burgerlijke gemeente bekend wel genegen te zijn om de oude pastorie en het gemeentegebouw "De Whemerhof" met bijbehorende gronden te kopen. Na positief advies van het Provinciaal College van Toezicht besluit de kerkeraad op het aanbod in te gaan. Bij notariële akte van verkoop wordt op 12 mei 1976 de overdracht van de gebouwen aan de burgerlijke gemeente bekrachtigd.

Als in 1981 de oude pastorie wordt gesloopt, komt er een einde aan een periode van ruim 300 jaar waarin de Rouwenberg als vestigingsplaats voor hervormde pastoriën heeft gediend.

3. DE CONSTITORIE.

Tijdens een op 6 februari 1682 gehouden kerkeraadsvergadering beklaagt Ds. Caatman zich over de grote onkunde van degenen, die zich als lidmaat willen laten aannemen. De leden van de kerkeraad juichen Kaatman's voornemen om één maal in de week catechisaties te geven van harte toe. Naar aller waarschijnlijkheid vonden deze activiteiten plaats in de pastorie of in het kerkgebouw zelf.

Pas rond 1860 komt hierin verandering. Men heeft nl. het plan opgevat om een catechiseerkamer te bouwen, waar tevens de vergaderingen van de kerkeraad en het college van kerkvoogden en notabelen kunnen worden gehouden.

Dit plan geniet algemene instemming. Het ministerie voor de Hervormde eredienst heeft toegezegd een subsidie van 200 gulden beschikbaar te stellen, uit het fonds der behoeftige kerken en Personen kan even eens een bedrag van 200 gulden tegemoet worden gezien, zodat bij een begroot bedrag van 480 gulden de hervormde gemeente uit eigen fondsen slecht 80 gulden hoeft bij te dragen.

De openbare aanbesteding vindt - na voorafgaande bekendmaking in de Zutphense courant - plaats op maandag 3 december 1860, ten huize en herberge van J.B. van Lochem. Het werk wordt opgedragen aan F.O. Venderbosch. De werkzaamheden nemen een aanvang op 11 maart 1861 en dienen uiterlijk na vier maanden te zijn voltooid.

BOEKENLIJST VERENIGING VOOR OUDHEIDKUNDE LICHTENVOORDE

Alfabetisch gerangschikt op trefwoorden en schrijvers - 1988

Nr.

13 Aalbers; dr.mr. P.G., Wat zijn scholtegoederen ? z.j./gestencild/ 12 blz.

2 Achterhoek; Heuvel H.W. : Uit den Achterhoek, schetsen van land en volk/ 1928/Deventer/ A.E. Kluwer/ 232 blz.

12 Achterhoek: Rapport over de "Achterhoek", van de Geldersche Maatschappij van landbouw/ z.j./ Meppel/ N.V. Noord-Nederlandse drukkerij/ 144 blz.

9 Achterhoekse schetsen: Velzen, H. van; Achterhoekse schetsen/ z.j./ Doetinchem/ Uitgeversmij C. Misset N.V./1e deel/blz. 165.

10 Achterhoekse schetsen: Velzen, H.van: Achterhoekse schetsen/z.j./Doetinchem/ Uitgeversmij C. Misset/2e deel/ 171 blz.

6 Algemene Feestvereniging: Gedenkboek duizendjarig bestaan van Lichtenvoorde 945 - 1945/1946/Harreveld/St.Joseph/116 blz.

4 Ambachten: Petersen, J.W. en W. Zondervan: Oude ambachten en bedrijven achter Rijn en IJssel/1972/Zutphen/Walburgpers/178 blz./JSBN 906011.391.8.

3 Aornt Peppelenkamp: Velzen, H.van: Aornt Peppelenkamp Achterhoekse schetsen/ z.j./Doetinchem. Uitgeversmij C.Misset N.V./236 blz.

21 Archief 1969/Periodiek van de Oudheidkundige Vereniging de Graafschap, Meester Hendrik Willem Heuvel stichting, G.A. van der Lugt Stichting/ 1969/144 blz.

18 Bernet: Vriendenboek, A.J. Bernet-Kempers/Aangeboden door de "Vereniging vrienden van het Nederlands Openluchtmuseum"/1971/Arnhem/11 blz.

14 Boerderij: Stichting Historisch Boerderij-onderzoek Arnhem: Richtlijnen voor de opmeting en vragenlijst voor de beschrijving van oude boerderijen 1969/Arnhem.

15 Boom, Y.L.: De gemeente Lichtenvoorde, een milieu-geografische scriptie/1973/ Amsterdam/gestencild/ 78 blz.

7 Bronkhorst: Ebbenhorst Tengbergen E.J. van: Bronkhorst, Korte historie van stad
X) en heerlijkheid/1966/Zutphen/Walburgpers/77 blz.

11 Euregio, Der Raum zwischen Rhein-Ems und IJssel. Het gebied tussen Rhein-Ems en IJssel/1985/Doetinchem/253 blz.

17 Gelderse: De Gelderse ontwikkelingsmogelijkheden, gezien in verband met de geografische situatie/z.j./45 bl.

2 Heuvel, H.W.: Uit den Achterhoek, schetsen van land en volk/1928/Deventer AE Kluwer/232 blz.

20 Hinz, H.: Xanten zur Römerzeit/1982/Doesburg-Ruhrort/56 blz.

22 Kanselarij: Het museum van de kanselarij der Nederlandse orden tot standkoming en groei/folder.

16 Kerkorganisatie: Thielen Th.A.M. Verstening en Kerkorganisatie in het Gelderse deel v/h bisdom Munster/Herdruk uit Archief voor de

geschiedenis van de Katholieke Kerk in Nederland/6e jrs/okt. 1964

24 Klomp, de: Pincet, jubileumuitgave filatelistenvereniging "De Klomp", okt. '88/ blz.

5 Kunsthistorisch Instituut: Werkgroep Kunsthistorisch Instituut der Universiteit van Amsterdam, Victo de Stuers: Holland op zijn smalst/1975/ Bussum/180 blz.

12 Landbouw: Rapport over de "Achterhoek" van de Geldersche Maatschappij van landbouw/z.j./Meppel/N.V. Noord-Nederlandse drukkerij/44 blz.

2 Landmeter: Petersen, J.W.van: Des landmetersrots, oude kaarten van het gebied achter Rijn en IJssel/1974/Zutphen/Walburgpers/uitgave streek-archivariaat de Liemers en Doesburg.

6 Lichtenvoorde: Algemene Feestvereniging: Gedenkboek duizend-jarig bestaan van Lichtenvoorde 945-1945/1946/Harreveld/St.Joseph/116 blz.

15 Boom, J.L.: J.L.: De gemeente Lichtenvoorde een milieu-geografische scriptie/ 1973/Amsterdam/gestencild/78 blz.

23 De Lichten Voorde (Periodiek van de Vereniging voor Oudheidkunde te Lichtenvoorde.
1972:1/1974:2/1974:3/1975:4/1976:6/1977:7/1977:8/1978:9/1978:10/ 1979:11/1980:12/

8 Mensen, Velzen, H.van: Un mensch undt zien weg/z.j./Doetinchem/Uitgeversmij C.Misset N.V./186 blz.

4 Petersen, J.W. en W. Zondervan: Oude ambachten en bedrijven achter Rijn en IJssel/1972/Zutphen/Walburgpers/178 blz./JSBN 906011.391.8

1 Petersen, J.W. van: Des landmeterstrots, oude kaarten van het gebied achter Rijn en IJssel/1974/Zutphen/Walburgpers/Uitgave streekarchivariaat de Liemers en Doesburg.

24 Pincet: Jubileumuitgave filatelistenvereniging "De Klomp"/okt. '88.

19 Raesfelt: Thielen, Th.A.M. Ursula Philipota van Raesfelt, vrouwe van Harreveld, vrouwe van Middachten, Amerungen en Ginckel, 1e gravinne van Athlone 1643-1721/z.j./Harreveld/Drukkerij St. Joseph/16 blz.

13 Scholtegoederen: Aalbers, dr.mr. P.G.: Wat zijn scholtegoederen?z.j./ gestencild/12 blz.

5 Stuers: Werkgroep Kunsthistorisch Instituut der Universiteit van Amsterdam: Victor de Stuers: Holland op zijn smalst/1975/Bussum/180 blz.

19 Thielen, Th.A.M. Ursula Philipota van Raesfelt, Vrouwe van Harreveld, vrouwe van Harreveld, vrouwe van Middachten, Amerongen en Ginckel, 1e gravinne van Athlone 1643-1721/z.j./Harreveld/Drukk. St.Joseph/16 bl.

16 Thielen Th.A.M.: Kerstening en kerkorganisatie in het Gelders deel van het bisdom Munster. Herdruk uit Archief voor de geschiedenis van de katholieke kerk in Nederland/6e jrg./okt.1964.

8 Velzen H.van/Un mensch vindt zien weg/z.j./Doetinchem uitgeversmij C.Misset N.V. 186 blz..

3 Velzen H.van, Aornt Peppelenkamp, Achterhoekse schetsen/z.j./Doetinchem/ Uitgeversmij C.Misset N.V./236 blz.

9 Velzen, H. van: Achterhoekse schetsen/z.j./Doetinchem Uitgeversmij C.Misset NV/ 1e deel/165 blz.

10 Velzen, H. van Achterhoekse schetsen/z.j./Doetinchem/Uitgeversmij C.Misset NV/ 2e deel/171 blz.

18 Vriendenboek, A.J.: Bernet Kempers/Aangeboden door "Vereniging Vrienden van het Nederlands Openluchtmuseum"/1971/Arnhem/11 blz.

20 Xanten, Hinzen, H: Xanten zur Römerzeit/1963/Doesburg/Ruhrort/56 blz.

4 Zondervan, W.en J.W. Petersen: Oude ambachten/Zutphen/Walburgpers/178 blz./ JSBN 906011.391.8.

X) 7 Ebbenhorst, Tengbergen G.H. van: Bronkhorst, Korte historie van stad en heerlijkheid/1965/Zutphen/Walburgpers/77 blz.

LEDENLIJST 1989

1.	Boekelder, J.B.F.	Schoolstraat 10	7141 BW Groenlo
2.	Bos, L.van den	Kloosterdijk 9	7121 LB Bredevoort
3.	Bonsen R.M.	Hagenstraat 7	7131 CS Lichtenvoorde
4.	Bonsen-Meekes, J.M.G.J.	Hagenstraat 7	7131 CS Lichtenvoorde
5.	Buynink, J.F.W.	Rapenburgsestraat 15	7131 CV Lichtenvoorde
6.	Colenbrander, B.G.	Ds. van Krevelenstraat 15	7131 BX Lichtenvoorde
7.	Dankbaar J.M.Z.	Zieuwentseweg 6	7131 LB Lichtenvoorde
8.	Dankbaar-Lueb, H.J.J.	K.Rapenburgsestraat 10	7131 DE Lichtenvoorde
9.	Dishoeck, G.A.A.M. van	Potgieterstraat 4	7131 NK Lichtenvoorde
10.	Dorsthorst-Ottink, J.te	Rentenierstraat 31	7131 DK Lichtenvoorde
11.	Driessen, A.D.W.	Schatbergstraat 70	7131 AS Lichtenvoorde
12.	Eekelder, A.B.W.	P.C. Hooftstraat 8	7131 WE Lichtenvoorde
13.	Eekelder, H.H.	Dijkstraat 60	7121 EW Aalten
14.	Engelbarts, J.B.A.	Tongerlosestraat 9	7131 WH Lichtenvoorde
15.	Eppinbroek, G.J.A.	Koekoekstraat 16	7102 AZ Winterswijk
16.	Eskes-Jansen, J.H.	Esdoornstraat 6	7131 BL Lichtenvoorde
17.	Fortuin C.G.	Heelweg 3	7134 PB Vragender
18.	Fust, P.W.M.	v.Basten Batenburgstraat 4	7131 CC Lichtenvoorde
19.	Geerdink-Overgoor	Patronaatsstraat 16	7131 CG Lichtenvoorde
20.	Gierkink, A.A.J.	Past.Scheepersstraat 22	7134 RE Vragender
21.	Gilsing, F.	Dijkstraat 24	7131 DN Lichtenvoorde
22.	Gouda, A.F.G.	Schubertstraat 7	7131 AL Lichtenvoorde
23.	Gijzel, F.A.	Dijkstraat 17	7131 DM Lichtenvoorde
24.	Hanselman, H.J.	Const. Huygenstraat 7	7131 WG Lichtenvoorde
25.	Harbers, A.	Boschlaan 10	7131 RA Lichtenvoorde
26.	Harbers, F.	Weyenborgerdijk 20	7131 NR Lichtenvoorde
27.	Hegeman, T.J.	't Zand 23	7126 BE Bredevoort
28.	Heinen-te Bookel, J.G.	Hagenstraat 11	7131 CS Lichtenvoorde
29.	Helsdingen, H.C.	O.Aaltenseweg 10	7131 ZD Lichtenvoorde
30.	Hoenderboom, A.W.	dr. Schaepmanstraat 7	7131 ZB Lichtenvoorde
31.	Hogenkamp, W.J.	Franciscanerhof 13	7131 CK Lichtenvoorde
32.	Holkenborg, H.W.M.	Van Heydenstraat 20	7131 CB Lichtenvoorde
33.	Holweg, J.A.	Dr.Besselinkstraat 5	7131 EC Lichtenvoorde
34.	Haoglugt-Huinink, H.F.	Franciscanerhof 2	7131 LE Lichtenvoorde
35.	Hubers, K.G.W.	Aaltenseweg 64	7131 NB Lichtenvoorde
36.	Hulshof, A.J.M.	Mercurius 57	7131 HS Lichtenvoorde
37.	Hulshof, B.H.F.M.	Middachtenstraat 54	7131 BD Lichtenvoorde
38.	Hulshof, F.	Edisonstraat 25	7131 PB Lichtenvoorde
39.	Hulshof, M.H.T.	Wilhelminastraat 25	7001 GS Doetinchem
40.	Hulshof, Th.A.C.	van Heydenstraat 17	7131 CA Lichtenvoorde
41.	Hulshof-Vos, H.J.A.	Middachtenstraat 2	7131 BD Lichtenvoorde
42.	Immink, M.	Waalderweg 23	7363 RX Mariënvelde
43.	Jansen, H.W.	Huininkmaat 11	7131 TJ Lichtenvoorde
44.	Jurjus, H.E.	Beukstraat 11	7131 BK Lichtenvoorde
45.	Kelderman-Tenten, J.	Hofkamp 39	7582 GW Losser
46.	Knippenborg, E.M.	V.v.Goghstraat 33	7131 VE Lichtenvoorde
47.	Krabbenborg, H.J.	Boschlaan 3	7134 RA Lichtenvoorde
48.	Kramer, Boekhandel	Rapenburgsestraat 7	7131 DE Lichtenvoorde
49.	A.B.R. Kruip	Aaltenseweg 23c	7131 NA Lichtenvoorde
50.	Kruip, H.	Heelweg 39	7091 BS Dinxperlo
51.	Kruip, J.M.J.	Middachtenstraat 27	7131 BA Lichtenvoorde
52.	Kuiper-Timmerman, A.E.M.	v.Ruysdaelhof 9	7131 TW Lichtenvoorde
53.	Lageschaar, F.G.J.	O.Winterswijkseweg 26	7134 GP Vragender
54.	Manschot, W.	Schinnenbergsingel 13	6881 NM Velp
55.	Manschot-Doppen, A.J.H.	Rapenburgsestraat 16	7131 CX Lichtenvoorde
56.	Manschot-Tijdink J.B.Th.	Beukenhage 16	7002 CG Doetinchem
57.	Marijnusse, B.J.C.M.	Esdoornstraat 10	7131 BZ Lichtenvoorde

58.	Marijnusse-Hendriks, M.T.J.	Ant.Slotstraat 18	7131 BW Lichtenvoorde
59.	Meekes, B.A.M.	Molendijk 13	7131 DZ Lichtenvoorde
60.	Molder, J.F. te	Past.Reibarstraat 16	7135 NN Vragender
61.	Mosselaar, A.J.G. v/d	Varkensmarkt 3	7131 DH Lichtenvoorde
62.	Mosselaar, J.A.F. v/d	Varkensmarkt 2	7131 DH Lichtenvoorde
63.	Mulder, J.	Beethovenstraat 7	7131 AK Lichtenvoorde
64.	Oolthuis F.	Brechtstraat 5	7132 AC Lichtenvoorde
65.	Oonk, J.J.	Wentholtstraat 87	7131 XK Lichtenvoorde
66.	Oonk-Tijdink, W.A.E.	Past.Sandersstraat 12	7131 BV Lichtenvoorde
67.	Pieters, Y.	R.van Heeckernstraat 33	7131 EP Lichtenvoorde
68.	Polders, A.	Brechtstraat 3	7132 AC Lichtenvoorde
69.	Ravesloot, Th.	Rentenierstraat 23	7131 DK Lichtenvoorde
70.	Roosma, G.	Jupiter 3	7131 HC Lichtenvoorde
71.	Rouwhorst, H.J.	Ant.Slotstraat 14	7131 BW Lichtenvoorde
72.	Rijckevorsel, burgemeester R.F.R.M. van	Sweelinckstraat 2	7131 CB Lichtenvoorde
73.	Schlötz, M.	Huininkmaat 3	7131 TJ Lichtenvoorde
74.	Schrage, D.B.A.	Schubertstraat 19	7131 AK Lichtenvoorde
75.	Schutten, B.H.	Harreveldseweg 18	7136 LW Zieuwent
76.	Seekles, J.J.	H.v.Langestraat 11	8141 VS Heino
77.	Sluis, N.M.	v.d.Meer de Walcherenstr.6	7131 EN Lichtenvoorde
78.	Steentjes, H.B.M.	v.Raesfeltstraat 37	7131 GC Lichtenvoorde
79.	Tap, G.J.	Raadhuisstraat 14	7131 CM Lichtenvoorde
80.	Thielen, Th.A.M.	Dorpsstraat 2	5296 LW Esch
81.	Tieltjes, R.	Molendijk 10	7131 DZ Lichtenvoorde
82.	Tijdink, A.J.	Bongerseestraat 10	7071 CN Ulft
83.	Tijhuis, M.	Raadhuisstraat 12	7131 CM Lichtenvoorde
84.	Urselien, Zusters	Lievelderweg 22	7131 MC Lichtenvoorde
85.	Verhey, B.F.M.	O.Borculoseweg 4	7141 JA Groenlo
86.	Vos-Lueb, W.A.M.	Schubertstraatt21	7131 AM Lichtenvoorde
87.	Vrijhoef, G.	Lievelderweg 24	7131 ML Lichtenvoorde
88.	Wansing, J.C.	Wilgenstraat 6	7131 ZP Lichtenvoorde
89.	Weenink, G.J.	Eimersweg 4	7131 HG Lievelde
90.	Wekking, Foto	Rapenburgseestraat 19	7131 CV Lichtenvoorde
91.	Wessels, H.H.	Pasbree 40	7103 MR Winterswijk
92.	Wilgenhof, L.	Varkensmarkt 10-12	7131 DM Lichtenvoorde
93.	Willems, F.M.	Wellenkamp 1504	6545 NM Nijmegen
94.	Wolbers, F.A.H.	Aalbersestraat 4	7134 NG Vragender
95.	Wolters, L.G.J.	Delstraat 27	7131 GL Lichtenvoorde
96.	Zande, J.P.G. van	Const.Huygensstraat 5	7131 MC Lichtenvoorde

Excursie "het Loo" op Zondag 25 oktober 1992
Deelnemers vóór het Paleis

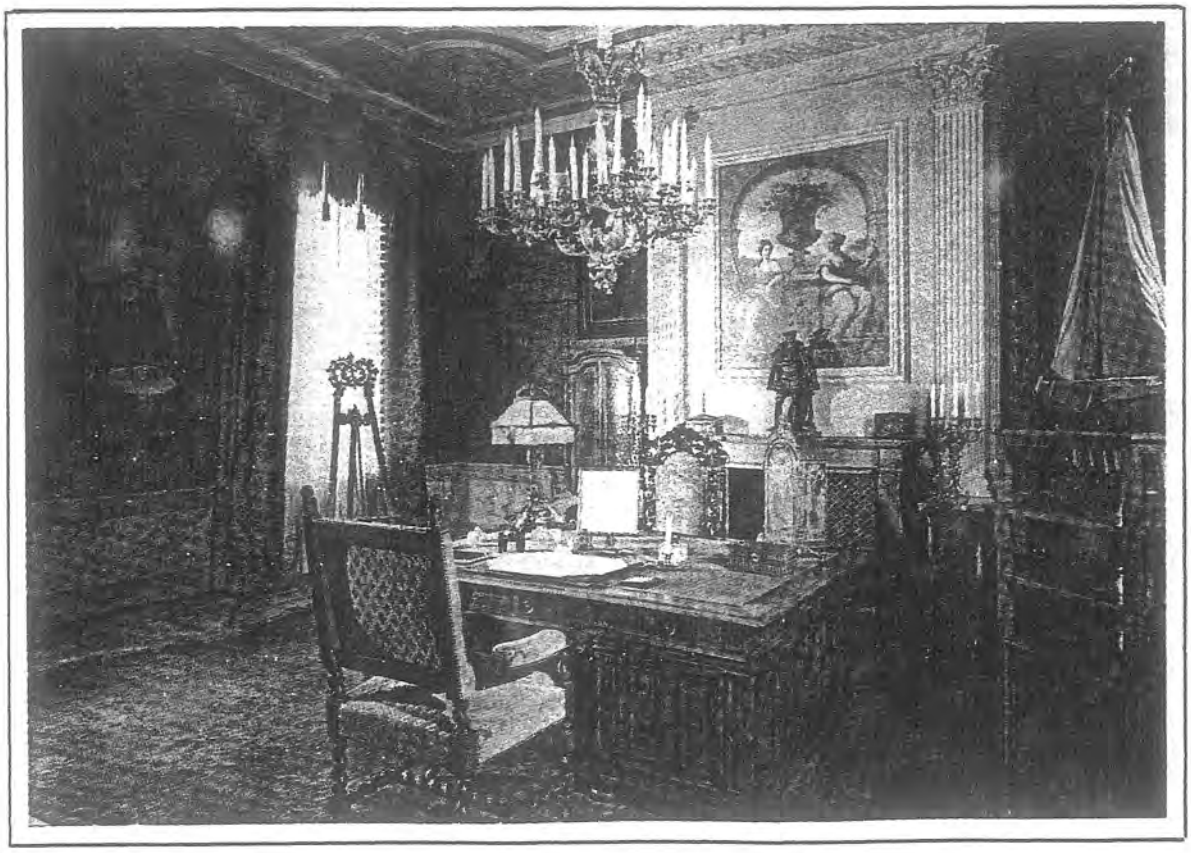

Interieur van het Paleis
Werkkamer van H.M.Koningin Wilhelmina (1880-1962)

Digitale bewerking
Henk Hanselman
2013